

Síremléke egy névtelennek

Dózsa- emlékkiállítás a Nemzeti Múzeumban

Több mint 250 évvel Dózsa György 1514-es parasztháborúja után 1775-ben Szeged határában felállítottak egy vaskeresztet. Állítólag azon a helyen, ahol Dózsa Szegedre küldött fejét a hagyomány szerint eltemették. A kovácsoltvas-kereszt egy méter magas, rajta festett bádogkrisztus és közepén egy vastábla, felirattal: „1775. Síremléke egy névtelennek.”

Illyés Gyula tavalyi nyilatkozatában, amelyet abból az alkalomból adott lapunknak, hogy Dózsa György című drámáját a szabadtéri játékokon bemutatták, azt mondotta, Szegedet rejtélyes kapcsolatok fűzik Dózsa Györgyhez. Ez a vaskereszt is ennek a különös kapcsolatnak bizonyítéka; létezéséről eddig egyébként nem tudunk. Most mutatták be először azon a gazdag anyagú kiállításon, amelyet a

budapesti Nemzeti Múzeumban rendeztek Dózsa György születésének 500. évfordulója alkalmából. Az a hagyománykőr, amely Szegedet és Dózsa-t összefűzte — a temesvári csatavesztés után levágott fejét elküldték Szegedre Pálfi bírónak — ezzel újabb adattal bővült.

Az érdekes anyagú és nagyszabású kiállításnak más szegedi vonatkozásai is vannak. Juhász Gyula Dózsa-versén kívül foglalkozik a kiállítás Illyés Dózsa-drámájának már említett szabadtéri előadásával is.

A belépőt a kiállítási terem előcsarnokában Szervatiusz Tibor Dózsa halála című szobra fogadja. Ez a megrendítő hatású alkotás a parasztszervezt a tüzes trónon ülve, halála után ábrázolja. Szinte csak a csontváz látható a csövekből, hegesztett lemezekből készült — összeállított kompozícióban.

E drámai és hangsúlyos nyitány után a kiállítás négy nagy egységben mutatja be a kort és a parasztháború eseményeit. Különböző használati tárgyak, fegyverek, írásos dokumentumok elevenítik fel a nemesség és a jobbágyság életmódját, elmentéit, a fegyveres harc mozzanatait és azt a visszhangot, amit Dózsa felkelése a kortársakból és az utókorból kiváltott. Csak néhány érdekes dokumentum gazdag anyagból: Dózsa egyetlen ránk maradt kiáltvány, amelyben csatlakozásra szólítja fel Pest és Szolnok vármegyét, Verancsics Antal leírása a véres kivégzésről, és a rákosi törvények eredeti szövege, amely többek között megszüntette a jobbágyság szabad költözködési jogát is.

Szép, érdekes, tartalmas kiállítás. Megtekintését minden Pesten járó szegedinek ajánljuk.

Katowice, 1972

Világjáró táncosok nyomában

A „Slask”-ot keresni Katowicében annyit jelent, mint alföldiek után kutatni Szegeden. A „Slask” ugyanis Szilészia lengyel neve. Nem kis feladat tehát mintegy 700 kilométer autótú után kapcsolatot találni a Lengyel Állami Népi Együttes vezetőivel, táncosaival. A problémát csak bonyolítja, hogy az együttes „főhadiszállása” Katowicétől — a lengyel acél és szén „fővárosától” — 70 kilométerre, északra, Koscecinben van.

Az együttes az idei Szegedi Szabadtéri Játékokon — augusztus 18-án és 20-án — nálunk is bemutatja világ-hírű műsorát. Talán túlzásnak tűnhet a produkció minősítése, ám aki látta táncolni és énekelni a csoportot, az nyugodt szívvel mondhatja, az élvonalban a helyük. Hasonló teljesítménnyel csak a nagyszerű Mojszejev-együttes büszkélkedhet. Akkor vajon mi az oka, hogy a másik lengyel együttesről, a Mazowséről jóval többet tudunk, mint a „Slask”-ról? Nehéz válaszolni a kérdésre. Egy biztos: mindkét együttes egyformán híres és ismert a világon. A különbség csupán annyi közöttük, hogy a Mazowséek a fővárosban, Varsóban dolgoznak, a „Slask” pedig a vidék népi együttese. Még hozzá olyan érdekes és patinás vidéké, mint Katowice, Krakkó és a Lengyel-Tátra.

Elwira Kaminska

Envedi Zoltán felvétele

Sikeressé az együttes műsorából

Amikor bonyolult telefonbeszélgetések után a koreográfus és rendező Elwira Kaminska lakásán végre bekapcsolhatom a magnetofont, a fotóriporterrel föllelegzünk. A vendéglátó neves táncpedagógus itallal kínál. Janusz Maciejowski, az együttes igazgatója az ablakhoz invitál minket, és Katowice panorámáját magyarázza. Előttünk a város széles sugárútja, a hatalmas, tányér alakú sportpálya és a szilésziai felkelés rendkívül impozáns emlékműve, G. Zemla szobrászművész alkotása.

Mindenekelőtt a tánc együttes eddigi történetéről faggatom az „idős” hölgyet, akit az igazgató professzornak szólít, és aki még a délután folyamán elkísér minket a Katowicétől 40 kilométerre levő Zabrzeba, ahol este fellép az együttes, majd vendéglátónk Varsóba utazik. Nála fiatalabb „idős” hölgyet aligha láttam életben. Amikor kiderül az is, hogy a „Slask” alapító tagja, már nem csodálkozom. Keresi a szavakat, de magyarul beszél. Varsóban született, 10 éves korában azonban Budapesten élt szülei. Krakkóban járt iskolába, ott tanult táncolni is. Az érettségi után három évre megint visszautazott Budapestre, és beiratkozott a Zeneakadémiára ének tanszakára, az Operánál pedig balletot tanult. A csoportot ő és Stanislaw Hadyna, neves lengyel zeneszerző, népzene-gyűjtő alapította.

— Mi készítette arra, hogy Stanislaw Hadynával meg-alapítsák a „Slask”-ot?

— A Mojszejev-együttes pazar műsora. Az ő előadá-

sukat látva elhatároztuk, hogy olyan táncscsoportot alakítsunk, amely őrzője és terjesztője lesz a népi ének- és tánc kultúrának. Két évvel a Mazowsze megalakulása után — 1953-ban — kellő párt- és állami támogatással megkezdhetjük a munkát. Az együttes első nyilvános előadását 1954-ben tartotta Varsóban. A közönség óriási elragadtatással fogadta az előadást.

— Hogyan választották ki a táncosok és az énekesek tagjait?

— Pályázati felhívunkra, bármilyen megdöbbentően is hangzik, 10 ezer fiatal jelentkezett az ország városai, községeiből. A kettő közül a községekből a 8-tól délután 4-ig négy hónapig keresztül hallgattuk, vizsgáztattuk a jelentkezőket. Végül is 200 fiatalat választottunk ki, közülük pedig azt a 150 táncost és énekest, akikből a 30 tagú táncoskar és a 80 tagú énekeskar megalakult. Az első összeállítás 10 évig volt műsorunkon. Jelenleg 60 táncosból, 60 énekesből áll az együttes. Ez a csoport júniusban a Szovjetunióba, júliusban Olaszországba, augusztusban pedig Szegedre látogat.

Az újabb kérdésekre, válaszokra már nincs idő. Indulni kell az együttes után Zabrzeba, a szomszédos ipari fellegvárba, ahol „szegedi” műsorával mutatkozik be a csoport. Ebben az évben lesz a 60. koncert. Izgatottan várom a találkozást a táncosokkal, a „szegedi” előadással. Az érdekes beszélgetés pedig folytatódik a kocsiban.

Polner Zoltán

KÉPERNYŐ

Bosszús hétvége

Mostanában megint csatlóznak, akik szombat-vasárnapjukat a képernyőtől várják.

A szombat bosszúsággal telt el. Kezdve a Paritýás Thierry naivitásaival, mely az ifjúsági kalandfilm mentelmi jogaival kibiztosítva sem tarthat igényt tartósan a néző türelmére. Vargha Balázs mintatanítását (Fabula) az egyébként tehetséges, érzékeny alkatú színész, Dégi István túlagadott, szaggatott, már-már értelmetlenül ezgáltalt versmondása — különösen a színpadi szerepként értelmezett Petőfi-versek egyénieskedő tolmácsolása — zavarta. Este meglepetéssel vettük tudomásul, a cirkusz változatlanul kizso-

ritja fő műsoridőből a játékfilmet. Kicsit olyan ez, mintha divatbemutatón a ruhagombokat mutatná a közönség a kamera. Másnap sokan panaszkodtak, elaludták Elia Kazan nagy sikerű Steinbeck-adaptációját, pedig kíváncsian várták a 60-as években nálunk is mozsikernek számító amerikai filmet. Az Edentől keletre nemcsak regénysiker volt, most újraneveze, a film is remek.

A vasárnapi programot futballistáink bukaresti vendégjátéka „mentette meg”. A fiúk mintha érezték volna, a tévé is töltik várja a több mint 13 órás adásnap fő attrakcióját. Így szidia még valaki is válogatottunkat... N. I.

Zenei naptár

A prágaiak és Benzi

Örömtelnek semmiképpen nem nevezhető, ritka dolog, ha egy koncertpódiumra lépő együttes létszámban felülmúlja halgatóságát. Ez történt sajnos, szombat este a szegedi Liszt Ferenc zene-művészeti főiskola KISZ-szervezete által rendezett hangversenyen a konzervatórium nagytermében. Pedig az igen szimpatikus, fiatal, főiskolai felvételtől előtt álló növendékek közül alakult Prágai Konzervatóriumi Zenekar kellemes meglepetést tartogatott: a várt középiskolai szintű előadás helyett érett, már-már felnőtt, művészi produkciókkal mutatkozott be.

A vonóskar hangzása ki-egyenlített, szép tónusú, hangszerkezelésük pedig virtuóz, főiskolai szintet mutat. Hasonló mondható el a fa- és rézfúvógárda teljesítményéről, közülük is ki kell emelni a kürtjátékos technikai és zenei szempontból egyaránt szép produkcióját. Első műsorszámként J. A. Benda F-dúr szimfóniáját adta elő a zenekar, majd Mozart D-dúr fuvalaverse-nyre következett, melynek szintén fiatal szolista a fuvalójáték „magas iskoláját” mutatta be. Érett, bravúros teljesítményével szép sikert aratott éppúgy, mint a szünet után felhangzó Martinu: Szerenád és a Janacek: Szvit zenekari megszólaltatása. Külön meg kell említeni a differenciált szinkombinációjú brácsa- és csellószólokat, s a zenekart teljes pontossággal összefogó, a felhangzó műveket ihletetten tolmácsoló Libor Hlavacek és Thomas Hlavacek karmestereket.

A zenekar tagjai szerint az országunkban tartott eddigi koncertjeiket általában sokkal nagyobb közönség fogad-

ta, de szegedi szereplésük hozta az igazi nagy sikert: a nem szűnő tapsok következtében még három ráadást adtak.

*

A filharmonia vasárnap délelőtti koncertje már más képet mutatott: a Szegedi Nemzeti Színház zsúfolásig megtelt a világhírű francia karmester, Roberto Benzi és a Budapesti MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenyére.

Roberto Benzi nevét többször szegedi szereplése után is jól ismerik a zenehallgatók, csodálni valóan elegáns és biztos karmesteri rutinjával, szimpatikus egyéniségével és szép mozgásával a legmagasabb elismerést vívta ki magának. Formaalkotó művészete is a legmagasabb mestéri szintet mutatja, bármely stílusba tartozó és bármilyen nehézségű vagy időtartamú zenemű tolmácsolásáról van szó. Benzi vasárnapi szereplése is híven tükrözte kiváló karmesteri előnye. Koncertjének műsorszámait, Rimszkij-Korszakovnak az Aranykass című operájából készült szvitjét, majd Schubert szünet után felhangzó „mennyei hosszúságú” titulat, rendkívüli nehézségű VII. (C-dúr) szimfóniáját, azok valamennyi taktusát csodálnivalóan biztos kézzel fogta össze. Mégis a könnyed technikai bravúrok, a változatos hangszínekkel gazdagon feldíszített részletek ellenére minden szépség csupán helyi szépség maradt. Az egész koncert — szemben a „névtelen” prágai konzervatóristák produkciójával — mint ha csupán csak üres, tartalom nélküli virtuozitást mutatott volna.

K. L.

Kisbibliográfiák a könyvhétre

Az idei könyvhét ünnepi eseményei között sok író-olvasó találkozót is rendeznek Szegeden. Ezek sikeréhez a Somogyi-könyvtár munkatársai — Bali Péterné, Becsey Magdolna, Emődi Rezsőné, Farkas Tiborné, Péter László és Reguli Ernőné — kisbibliográfiák összeállításával járulnak hozzá. A 300 — 500 példányban kiadott kis füzeteket az irodalmi estek közönségének rendelkezésére bocsátják.

A most elkészített hat bibliográfia Jókai Anna, Rákos Sándor, Vészi Endre, Hárs László, Kárász József és Dér Endre írók munkásságának teljesebb megismerését segíti.

Kiállítási napló

Tárlat az iskolában

Pataki Ferenc fiatal szegedi festőművész tizenöt képéből rendezett kamarakiállítást a 624-es számú Szakmunkásképző Intézet. Pataki természetihletésű festményeket akasztott a falakra: tájképeket, növények és virágok inspirálta látomásait. A természet és az élet szeretete, a táj vibráló foltjai, robbanó színei és az örökös vegetáció képeinek fő ihletői. Szakmunkástanulók — szobrok, lakatosok, kovácsok — hallgatták végig a megnyitót és Zombori László festőművész tárlatvezetését. A fiatalok esztétikai nevelése ér-

dekében fogant kiállítás már a megnyitón bevalótta a hozzáfűzött reményeket. Erdelődő fiatal lányok és fiúk vették körül a művészt, ostromolták a legkülönbözőbb kérdésekkel. Az egy héti tartó tárlatot megtekinti az intézet több mint ezer fiatal szakmunkástanulója. Ez is hozzásegíti őket a képzőművészeti alkotások jobb megértéséhez, felkelti bennük az érdeklődést az alkotás iránt, s talán első lépésfokára lesz annak, hogy a munkásokat is tárlatlátogató, szépet szerető közönséggé alakítsuk.

Egy naiv festő képei

Tóbiás Györgyné Palcsó Mária festményeit láthatjuk ezekben a napokban a Móra Ferenc Múzeum kupola-csarnokában. Ismét egy naiv festővel lettünk gazdagabbak. Ezt bizonyítja a vasárnap délelőn Szeles Zoltán művészettörténész beszédével megnyitott kiállítás. A gyermekien tiszta és naiv ábrázolásmód fátyolos színekkel párosul Tóbiásné Palcsó Mária festményein. Legszívesebben szobabelsőket, házi muzsikálásokat, virágokat és tájakat ábrázol. Az arányok, a távlati tör-

vények és a realitások elvetésével, finom barnákkal, zöldekkel, fehérekkel festi meg az őt körülvevő hétköznapi világot. Abból a „régli világból” őriz meg képein valamit, amiről a polgárszobák hangulatait árasztó képeivel a házi muzsikálás örömeiről, feloldódásairól az elmaradhatatlan napi séták szépségeiről, a „mindennapi friss virágot a vázába” elvételről vall. S mindezt naiv hittel és leheletfinom, pálás színekkel festi, ahogyan a rágókat és tájakat ábrázol, „csak a szépre emlékezők” tudják.

Pantomimfesztivál

Lendvai Miklós országgyűlési képviselő, a Zala megyei KISZ bizottság első titkára vasárnap este ünnepélyesen megnyitotta Zalaegerszegen az első hazai nemzetközi pantomimfesztivált. A néma mozgásművészet képviselői, mintegy 100 pantommű-

vész Lengyelországból, Hollandiából, Romániából, az NDK-ból és távoli japán fővárosból, Tokióból érkezett. A fesztiválból a televízió 40 perces felvételt készít, amit egy későbbi időpontban vetítenek. (MTI)